

λοιπόν τή στιγμή που πρόβαλε στο φως εἶτον μεγαλύτερο ἢ μικρό καλλιτέγνημα τῆς ἐποχῆς του, κ' εἶναι χρέος τοῦ κριτικοῦ ἀπὸ τὰ τσακίσματα ὅπου μᾶς ἐμειναν ν' ἀνεβῆ στὰ δικάκερα πλάσματα καὶ νὰ τὰ ξαναστυλώσει ὅπως πρωτοβγήκαν ἀπὸ τ' ἀργαστήρι τοῦ τεχνίτη.

Ἄν τέτοια δουλιὰ ἔγινε ἀπάνου στὴν ποίηση τῆ δικῆ μας δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ τὸ πῶ. Κλίνω ὅμως νὰ πιστέψω πως δὲν ἔγινε. Ἄν ἀρχίνησε, ἄς ἐξακολουθήσει, κι ὁ «Νουμάς» ποὺ εἶναι τὸ ὄργανο τοῦ φιλολογικοῦ ξαναγεννημοῦ στὴν ρωμηοσύνη ἄς ἀνοίξει πλατειὰ τὶς στήλες του γιὰ μελέτες ἀπάνου σ' αὐτὸν τὸν κάμπο.

Λέγοντας αὐτὸ δὲν ἐννοῶ ποὺ ὅποιος δὲ μπορεῖ νὰ κάμει ὅλη τὴ δουλιὰ πρέπει νὰ μὴ συνεισφέρει τίποτις καὶ νὰ πᾶψει τὸ δημοσίεμα τραγουδιῶν ἄς εἶν' καὶ δίχως τὴ χρειάζουμένη κριτικὴ μελέτη. Ὁ πνευματικὸς πλοῦτος τοῦ ἔθνους πρέπει νὰ περιμαζερφεῖ, καὶ ἂν ἕνας δὲν εὐκολύνεται ἢ δὲν ἀδειάζει νὰ καταδουλεῖ τὸ μερικὸ ποὺ πέφτει στὰ χέρια του, ἄλλος θὰ ῥθεῖ κατόπι νὰ κάμει ὅ τι δὲ μπόρεσε ὁ πρῶτος. Πολλὲς φορές εἶναι ἀδύνατο νὰ κοσμινίσεις τὸ ὄλιγὸ ποὺ ἔχεις μπροστὰ σου, κ' ἐγὼ ὁ ἴδιος ὅπου στέκουμαι τώρα καὶ διδάσκω μπορῶ νὰ βρεθῶ σὲ θέση ποὺ νὰ μὴ φυλάω τὸ κάμω. Καλὴ δουλιὰ δὲ γένεσαι πάντα μ' ἕναν ἐργάτη μοναχὰ.

Λόγια τῆς ἑσπερας τοῦ Μῆν 1905.

British Museum

Σὲ ἀσπαζουμαι.

Ὁ συνάδελφός σου
ΛΑΖΑΡΟΣ ΒΕΛΕΛΗΣ

ΣΩΗ

- * Ἐνας σοφὸς εἰδέχασε τοῦ κόσμου τὰ βιβλία,
- * Ἐμέτρησε τὰτέτρια ποὺ λάμπουε ψηλά,
- Μελέτησε τὸν ἄνθρωπο, τὰ δέντρα, τὰ θηρία
- Κι ἀγάπη δὲν ἐγνώρισεν ἢ δόλια του καρδιά.
- * Ἐγέραςε καὶ ἔφερε τα πάντα σὰν Πυθία
- Τὸ παρελθὸν τὰ μέλλοντα κι ὅλα τα τωρινά,
- * Ἀπέθανε, τὸν θάψανε σὲ μιὰ μικρὴ γωνία
- Κ' ἐφύτρωσε ἀπ' τὸ μνημα του παλαιὰ κολοκυθιά.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΡΟΥΜΠΙΝΑ Η ΑΙΒΑΝΙΣΤΗ

Α'.

Οἱ καταχνιές τοῦ χυνόπουρου σέρνονται βαριές καὶ ἀνάργα στὸ ρημαγμένον κάμπο καὶ τὰ ξεροπόταμα ἀρχινοῦνε τώρα νὰ κατεβάζουν ρουστωμένα καὶ θολὰ νερά. Τὰ μάβρα κοράκια κοπαδιστὰ πετοῦνε ἀπὸ τὸ ἕνα ὄργωμένο χωράφι στὸ ἄλλο καὶ ψάχνουν κατὶ νὰ βροῦνε μέσθ' ἀπὸ ἄχρισμένο χῶμα μὲ τίς κίτρινες μύτες των. Ἐνῶ κάπου κάπου κ' ἕνας ζεβηγλάτης σκυψτός στὸ ἀλῆρι του χουσιάζει τὰ ὀκνά του βόδια καὶ τὰ κεντάει μὲ τὴ μακριὰ τῆ βουκέντρα. Ὁ ἥλιος πνίγεται στὰ σύννεφα καὶ οἱ μέρες πιὸ σκοτεινὲς δροσιζοῦνται μὲ τὰ πρωτοβρόγια.

Κι ἀπάνου στὸν ἀέρα οἱ μάβρες ἀράδες τῶν πουλιῶν τοῦ χειμῶνα ἔρχονται ἀπὸ τῆ μιὰ ἄκρια τοῦ οὐρανοῦ καὶ χάνονται στὴν ἄλλη καὶ βγάζουν κάποτε κι ἄλλοτε τίς κλαψιάρικες ἐκεῖνες φωνές ποὺ

Η ΙΛΙΑΔΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Νὰ τέλος ποὺ καὶ τὸ περίτρανο ἑλληνικὸ ποίημα μεταφράστηκε...στὴν ἑλληνικὴ. Γιατί ἀντίθετα ἀπ' τοὺς λιγιστοὺς ποὺ πιὸ μπροστὰ μεταφράσαν ἢ δλάκερη ἢ λίγο μέρος τῆς Ἰλιάδας στὴ φτιαστὴ γλῶσσα ποὺ ἀρχαίζει, σ' αὐτὴ ποὺ ἀσκημίζει τὴ νεώτερη φιλολογία τῶν Ἑλλήνων, ἢ σὲ μιὰ γλῶσσα ἀνακατεμένη ἀπὸ καθαρεύουσα καὶ δημοτικὴ, ὁ Ἀλέξανδρος Παλλῆς μεταχειρίστηκε ὅπως στὶς ἄλλες μεταφράσεις του καὶ αὐτὴ τὸ ἴδιωμα τοῦ λαοῦ, τὴν πεταχτὴ καὶ δροσερὴ καὶ ζωντανὴ δημοτικὴ. Ἡ γλῶσσα καὶ τὸ μέτρο, ποὺ χίλιες φορές ὁ βοσκός, ὁ χωρικός, ὁ τεχνίτης ἀκουσαν ν' ἀντιχᾶν στοὺς κλέφτικους σκοποὺς, στὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης, στὰ θλιμμένα μυρολόγια, ντύνει τώρα τὴ δῆγηση τοῦ ἥρωϊμοῦ τοῦ Ἀχιλλεῦ, τοῦ διαλόγου τῆς Ἀντρομάχης, τῶν πένθιμων ἠρήνων ἀπάνου ἀπ' τὸ νεκρὸ τοῦ Ἑχτορα. Μὰ μὲ τὴ μορφή μαζὶ, ἢ μεγάλη ἀρχαία ποίηση ξαναζεῖ ἐδῶ παίρνοντας καινούρια νότια ἀπ' τίς εἰκόνας κι ἀπ' τὴ σκέψη τῆς νεώτερης ἐκκλησιᾶς ἐδῶ καὶ ἕνας, πατὰς ὁ ἱερεὺς, κίσιοιο τὸ ἄν ποῖε ἄκρη», κατεπάνος ὁ «ἀρχός», παλληκαριὰ ἢ θούριδος ἀλκή, ἀγούλα γίνεται ἢ ἠώς καὶ Χίρος ὁ θάνατος. Κι ἂν ἔτσι ὁ θεσχυρός τῶν ὁμηρικῶν τραγουδιῶν γίνεται, σχεδὸν ὅλος, φανερός καὶ διάφανος ὡς καὶ στοὺς ἀναγνώστες τους ἄγνωτους ἀπὸ καθὲ κλασικισμῶ, πᾶσαι καὶ πότες θεολογικὲς παρατήρησεις καὶ παραβολὲς διδαχτικὲς δὲ βγαίνουν ἀπ' τὴν ζέταση αὐτῆς τῆς μεταφράσεως γιὰ κείνον ποὺ κ' ἡ γλῶσσα κ' ἡ τέχνη τοῦ Ὀμηροῦ ἄγνωστα δὲν εἶναι! Ἄς σταματήσουμε γιὰ μιὰ στιγμή σὲ κάνα δυὸ ἀπ' τὰ ἐπιθέτα : σ' ἐκεῖνα π' ἀποδοθήκανε δίχως ἄλλαγμα κανέναν (νεφεληγερέτα=συνεφεροσυνάχτης, ἀστεροπητής=κεραυνονιχάτης, ἀργυροδίνης=ἀργυρόφορος, φιλομειδής=φιλογέλαστος, ποδήνεμος ὠκία=γοργὴ ἀνεμόποδη) σ' ἄλλα ποὺ ἔχαστονίζουνε (ἀργυροπέλα : λευκόποδη) ἢ δυναμώνουν (γυναικ' εὐειδέα : γυναικὴ ἀγγελικαμομένη, ἠδυσπής : χρυσοκλός) ἢ δίνουν ἄλλα τῆ θέση (ἀντὶς βαιδομάτα λόγου χάρι ποὺ λέει σήμερα ἄλλο παρὰ βοῶπις προσημύθησε ἢ μαρμαρό-

*) Δημοσιεύθηκε στὸ ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ τῆς Φλωρεντίας «Atene e Roma», φύλλ. τοῦ Μῆν σελ. 156—159.

λαμν)· σέκεινα ποὺ φανερώνουν μὲ τὸ πλῆθος τῶν διαφόρων εἰκόνων τὸν πλοῦτο καὶ τὸ εὐκολολύγιστο τῆς νεώτερης γλώσσας : ἔτσι ἀντίθετα στὸ μοναδικὸ «πόδας ὠκός» ἔχουμε γοργόποδος (γοργυπόδαρος) καὶ φτεροπόδαρος (φτερουπόδαρος) καὶ φτερογλήγορος ὅπως τὸ «ακκλληπαρῶς» γίνεται τριπλῶ : κρινομάγουλη, κρινοθώρητη καὶ ροδόθωρη. Οἱ χαριτωμένες λέξεις, τόσο συγγές στὰ δημοτικὰ τραγούδια, «λυγερὴ» καὶ «μαυρομακα» παίρνουν τὴ θέση τῶν «εὐπλόκαμος» καὶ «εἰλικωψ»· ἀντὶς εἰκόνα ἀκουστικῆ ἔχουμε τοῦ ματιοῦ εἰκόνα, ἢ θαλασσα ἤχησσα γίνεται θάλασσα ἀφρισμένη· ἐνῶ μὴ τὴν τόση ἁμορφικὸν τοῦ τὸ ἄλλα μαρμαρέην» ξαναφωτοβολᾷ στὸν ἀντίλαμπο γιὰ τὸ Σωστὴ λαϊκὴ χάρι παίρνει τώρα ἢ «δία γυναικῶν» πεντάμορφη Δεινῶ, ἢ Δεινῶ μὲ τὸ τυρτὸ φουστάνι, «τανύππλος», κι αὐτὸς ὁ Δίας ὁ δολομητής τώρα συχωράει νὰ τοῦ φωναζοῦν «μαργόλε»!

Μὰ πάλι πόση δὲν κλείνουν καὶ δὲ δίνουν ἁμορφικὰ μερικὸι τύποι τῆς καινούριας γλώσσας ἄγνωστοι στὴν ἀρχαία! κείνα τὰ ἐπιθέτα λόγου χάρι ποὺ κεννουν ἕνα μὲ τὸ ρῆμα δίνοντας σ' αὐτὸ ἢ πιὸ φανερὴ ἢ πιὸ πιστὴ ἢ πιὸ τέλεια σημασία : «ὄχετο κἄλα θεοῖς» λέει ὁ Ὀμηρος, «συγγνώπερταν» λέει ἡ καινούρια γλῶσσα· «κύσε» ὁ Ἑχτορας τὸ παιδίκι του, μὰ στὴ νεώτερη γλῶσσα «τὸ γλυκοβόλησε» : ὅμοια κείνος ποὺ «μειδεῖ» ἐδῶ «γλυκοβόλη» κ' ἡ Θέτη τοῦ «λύσεται» «θερμωπερικαλιέται».

Μπερδεύανε νὰ γίνων κι ἄλλες παρατήρησεις πάνω στὸν τρόπο κηπατε πιὸ βαθύ καὶ δυνατὸ ποὺ ὁ νεώτερος μεταφραστὴς μεταχειρίζεται γιὰ νὰ ποδοῦση τὴν ἔκφραση τοῦ πόνου βάζοντας στὴ θέση τῆς γενικῆς κι ἀραιωμένης ἰδέας τὴν εἰδικὴ καὶ συγκεκριμένη, μεταφέροντας σὲ ἰλικὴ ἔνοια ὅτι ὁ ἀρχαῖος ποιητὴς πνευματικὰ ζουρακίζει : ἢ «ἀχνυμένη κῆρ» (Ω 773) γίνεται «μὲ σπλαχνικὴ πληγωμένα», τὸ «ἔχω δ' ἄχε' ἀκούετα θυμῶ» (Ω 91) «ἄχ μὲ τρῶν τόσα σκουλήκια ἔμεινα», τὸ «ὄλιγοδραγιῶν» (Π 84) μεταφράστηκε «μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα» καὶ τὰ λόγια τοῦ Ἀχιλλεῦ στὸν Πρίαμος : Ἄ δειλ' ἢ δὴ πολλὰ κἄν' ἄσχει σὸν κατὰ θυμὸν (Ω 518) τρέμουν ἀπὸ ἀληθινώτερο καὶ βαθύτερο συμπνευμὸ στὴ φράση «Ἄ δόλιε, καὶ πολλὰ ἢ ψυχὴ σοῦπιε πικρὰ φαρμακία». Τὸ ἐναντίον ἄς παραβληθῆ τὸ «ἴσον ἐμῆ κεφαλῆ» (Σ 82) μὲ τὸ πνευματικώτερο «σὰ φῶς μου».

Μὰ περισσότερο ἀπ' αὐτὲς κι ἄλλες ὅμοιες παρατήρησεις, ποὺ ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ μὲ τὴν ἔσυχία του νὰ κἀν διαβάζοντας τὸ βιβλίον τοῦ Παλλῆ, ἀ-

κάμουν τοὺς χωριάτες νὰ σηκώνουν τὰ κεφάλια πρὸς τὰ πάνω καὶ μ' ἀνοιγμένο στόμα καὶ ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια νὰν τὰ βλέπουνε νὰ περνοῦνε.

Ἡ κόκκινη Φωτιά κι ὁ γλήγορος Λίβας μπροστὰ μὲ τὰ ρουθούνια κατὰ τὸν οὐρανὸ σὰ νὰ μυρίζουν τὸ καλὸ καὶ τῆφτονο κυνῆγι χώνονται στὰ λασπωμένα κοκκινωχῶματα καὶ φτάνουν στὴν παλιὰ κουρᾶλα, ἕνα δέντρο πελώριο καμένο ἀπὸ χρόνια.

Κοντὰ ἀναμεινός ἀπὸ τὴν τρεχάλα ὁ νέος κυνηγός, μὲ τίς ψηλὲς μπότες καὶ τὸ πράσινο ζουγκρι στὴ μέση, ἀκολουθεῖ μὲ τὰ ἐξυπνα μάτια ἕνα κοπάδι ἀγριόπαπες ποὺ πέφτει, χαμηλώνοντας τὸ φτερό, στὶς μεγάλες μπόρες ποὺ ἀνταριάζονται κάπου ἐκεῖ χάμου μὲ τὸν πρωινὸ ἥλιο.

Κλείνει τὸ ζερό του μάτι, σημαδεύει καὶ δυὸ ἀγριόπαπες χτυποῦνε λαθωμένες τὰ πλατούρια των μέσα στὴ μπάρα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπὸ τὰ δόντια τῶ σκυλιῶ ποὺ πλέγουν κατὰ πάνω των καὶ γκαβγίζουν ἀπὸ χαρὰ. Οἱ ἄλλες στὸ βρόντο πετοῦν ζενομισμένες.

Μία γυναῖκα κουκουλωμένη, ποὺ ἀντίπερα σκύπτει καὶ ξεριζώνει ἀγκάθια, ἀκούει τίς ντουφεκιές

καὶ γυρνάει νὰ κοιτάξει· μὰ ἡ καρδιὰ της σφίγγεται καὶ ἡ ὄψη της γλωμιάζει, σὰ θαρρεῖ τὸ νέο κυνηγὸ νὰ κάθεται τώρα σὲ μιὰ πέτρα καὶ νὰ μιλᾷει τὰ λαγωνικά του ποὺ σέρνουν στὸ χῶμα καὶ τοῦ πᾶνε καθένα ἀπὸ ἕνα πουλί.

Εἶναι μέρες τώρα ποὺ μέσα στὰ καταχνιασμένα πουρνὰ τὸν ἀπαντᾷ μὲ τὸ ὄπλο κρεμασμένο στὸν ὄμο νὰ τραβάει ἄγνοιαστος κατὰ τίς μακρινὲς μπόρες γιὰ κυνῆγι, ἐνῶ ἀπὸ τὴ ζαλικωμένη μὲ βρεμὲνα κούφια ξύλα καταπίνει τὸ πικραμένο σαλιὸ της καὶ μουσιέβει τὰ ὄρια μαλλικῆς τῆς ἀπὸ τὸν ἴδρω ποὺ τρέχει.

Στὰ χλάστα κῶμα ὄνειρά της ξεγελιέται καὶ πολλὲς βολές, ὅταν τυχαίνει νὰ περάσει ἀπὸ κοντὰ του, νογᾷ τὰ καρτερά του μάτια νὰ μπηγούναι πάνω της τόσο ποὺ θαρρεῖ πως εἶναι μαρμαρωμένη πιά καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σαλέψει ἀπὸ τὸν τόπο. Κοντοστεκέται τότε, τὸν κοιτάζει κι ἀρτὴ κατὰματα λαχταρισμένη καὶ τὸν γλέπει νὰ χαμογελάει κάπως, μὰ δὲν τῆς πεταεῖ κῶμα μιλιὰ καὶ φέβγει πάλι ντροπούμενη καὶ λωλαμένη.

Οἱ ἀντάρες σκορπιοῦνται ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ ὁ νέος κυνηγὸς ἀντικρύζει τὴ Ρουμπίνα νὰ λάμπει πλημμυρισμένη στὶς ἀχτίνες του. Ἐχει γυρισμένο τὸ πρόσωπο πρὸς ἀπτόν καὶ μὲς τὸ χλιαρὸν ἐκεῖνον καιρὸ